

LÆGGER NYERE SKOLE- ARKITEKTUR OP TIL INKLUDERENDE PÆDAGOGISK PRAKSIS?

OMTALE AF EVA GJESSINGS PH.D.-AFHANDLING

*Af Bente Nissen Lundsgaard cand.pæd. i didaktik (materiel kultur),
fagbogsforfatter og ekstern pædagogisk kursusudvikler, kursusleder
og underviser for Efterskoleforeningen*

En lun junidag dannede rammen om Eva Gjessings ph.d.-forsvar på DPU i Emdrup under Aarhus Universitet om, hvordan forholdet imellem nyere skolearkitektur og inklusion tager form i praksis. I festsalens lyse og højtidelige rum guidede Gjessing med ro og faglig sikkerhed opponenter og publikum gennem sit forsvar. Lige så veldisponeret som det mundtlige forsvar tog form, er der i den skriftlige afhandling tale om en særdeles velformuleret, veldisponeret og velargumenteret ph.d. som kan anbefales at studere nærmere, hvis man er interesseret i, hvorfor inkluderende visioner i nye skolebyggerier ender med at give brugerne af skolerne store udfordringer.

Ph.d.-afhandlingen er udarbejdet på afdelingen for didaktik, materiel kultur. Forskningen er foregået på skolernes mellemtrin. Som baggrund for sin tværfaglige forskning er Eva Gjessing cand.arch. og cand.pæd. i didaktik. Hun har arbejdet både som lærer og udøvende arkitekt og rådgiver nu om nye skolebyggerier.

SKOLEARKITEKTUR – MELLEM VISION OG VIRKELIGHED

Afhandlingen *Øjeblikkets skolearkitektur - En analyse af de rumlige momenter praksis med fokus på inklusion i skolen* undersøger, hvordan nye skolebyggerier præsenteres som elevcentrerede og inkluderende. Store åbne læringsmiljøer, fleksible rum og kreative fællesarealer lægger op til at understøtte samarbejde, differentiering og fællesskab. Men Eva Gjessings ph.d.-afhandling viser, at virkeligheden er mere kompleks. De globalt inspirerede løsninger rummer både pædagogiske muligheder og betydelige udfordringer – især for udsatte elever.

MANGLLENDE DIALOG I BYGGEPROCESSEN

I arkitektkonkurrencer og byggeprocesser fremhæves visioner om fleksible læringsmiljøer, hvor gangarealer og trapper tænkes som fremtidsrettede undervisningsrum. Her er det konsulenter, der optræder som brobyggere mellem kommuner, arkitekter og den pædagogiske praksis. Konsekvensen er, at selvom skolens brugere høres, er det svært for både skoleledere, lærere og pædagoger at gennemskue de visuelt nytænkende, velformulerede og globalt inspirerede løsninger, som præsenteres for dem. Det betyder, at lokale erfaringer med inkluderende undervisningspraksis ikke bliver inddraget. Det skaber modstand og problemer ved ibrugtagningen af de nye bygninger.

NYT SKOLEBYGGERI KOMMER TIL AT VIRKE EKSKLUDERENDE

De nye skoler stiller øgede krav til teamsamarbejdet på de enkelte årgange, da sammenlagte store elevhold kræver nye rutiner. De fleksible planløsninger og fokus på faglokaler giver lærerne en række nye didaktiske muligheder, som er svære at få til at fungere optimalt i praksis. Udfordringer med at holde overblik, når undervisning foregår på tværs af læringsrum, læringstrapper og andre åbne arealer, betyder at udsatte elever i nogle tilfælde undervises sammen i mindre hold. Konsekvensen er, at de derfor ikke får mulighed for at blive en del af

“ Empirien bygger på en sansende, etnografisk tilgang - herunder observerende feltarbejde på en række skoler opført i perioden 2015-2020.

det fagligt lærende fællesskab med skoleårgangens øvrige elever. De fleksible rum virker ofte uoverskuelige, og fraværet af trygge, faste rammer gør det sværere for udsatte elever at trives og deltage i sociale fællesskaber. Gjessings forskning underbygger, at de nye skolebyggerier virker ekskluderende for udsatte elever. Det står i skarp kontrast til visionerne.

MÆRK OG HØR – TO NYE BEGREBER

I afhandlingen bidrager Gjessing med dialogredskaberne MÆRK og HØR som mulighed for at kvalificere dialoger mellem arkitekter og brugerne af skolen. Formålet er at bringe et mere kropsligt og socialt orienteret blik ind i processen. Ved at anvende tilgangen i dialoger lægger det op til fokus på, hvad det kræver af skolearkitekturen og den pædagogiske praksis at etablere en rumligt samstemmende opmærksomhed (forkortet til MÆRK) og en rumligt fællesskabende lydhørhed (forkortet til HØR).

METODE OG TEORI

Empirien bygger på en sansende, etnografisk tilgang -herunder observerende feltarbejde på en række skoler opført i perioden 2015-2020. Datamaterialet omfatter også diskursanalyse af skoleprogrammer og arkitekttegninger, kvalitative interviews med arkitekter, skoleledere, lærere og pædagoger samt et kvalitativt survey. Som teoretisk analyse-ramme er anvendt Henri Lefebvres rumteori, Norman Faircloughs kritiske diskurstheori, James Gibsons teori, Lotte Hedegaard Sørensens inklusionsteori og i mindre grad Lave & Wengers teori om legitim perifer deltagelse.

FRA FORSKNING TIL PRAKSIS

Gjessings kvalitative forskningsresultater er direkte anvendelige i fremtidige skolebyggerier – på strategisk, politisk og pædagogisk niveau. De er også relevante for lærere, pædagoger, PPR-psykologer, skoleledere og andre, der arbejder med inkluderende læringsmiljøer.

Gjessings forskning peger på at, for at sikre socialt bæredygtige skolebyggerier fremover er løbende kvalificerede dialoger med de kommende brugere en absolut nødvendighed.